

KULTTUURIPOLITIIKKA STRATEGISESSA VALTIOSSA

Taiteen ja kulttuurin ohjaus ja rahoitus hallinnollisena politiikkana

YTM Olli Jakosen kulttuuripolitiikan alaan kuuluvan väitöskirjan ”Kulttuuripolitiikkaa strategisessa valtiossa. Taiteen ja kulttuurin ohjaus ja rahoitus hallinnollisena politiikkana” tarkastustilaisuus pidettiin Jyväskylän yliopistossa 3.12.2022. Vastaväittäjänä toimi dosentti Simo Häyrynen (Itä-Suomen yliopisto) ja kustoksena professori Miikka Pyykkönen (Jyväskylän yliopisto).

Aluksi

Arvoisa kustos, kunnioitettu vastaväittäjä, hyvät kuulijat!

En liene kovin väärässä väittäessäni, että jokainen tässä salissa on varmasti nauttinut valtion tukemasta taiteesta ja kulttuurista. Ilmeisiä esimerkkejä ovat kirjastot, taidemuseot, teatteri, elokuvat tai vaikkapa työväenopiston harrastustunnit sekä myös Yleisradion ohjelmatarjonta. Puhumattakaan siitä, jos määrittelimme kulttuuria vielä tätä melko perinteistä tapaa avarammin.

Vaikka valtion merkitys kulttuurille Suomessa on edelleen keskeinen, arkiajattelussa jää ehkä vähemmälle huomiolle se, että kyse ei ole mistään automaatiosta. Taustalla on kulttuuripoliittisia tekoja, joilla yhteiskunnan kulttuuri-toimintoja mahdollistetaan ja hallinnoidaan.

Kulttuuripolitiikassa tehdään väistämättä valintoja. Niillä ratkaistaan, mitä tunnistetaan kulttuuriksi, miten paljon jokin kulttuuri-toiminta saa rahaa, ja toisaalta, mitä jätetään katveeseen. Toisin sanoen kyse on siis politiikasta – vallankäytön avulla ratkaistavista arvoista ja eduista.

Näkökulmia kulttuuripolitiikan politiikkaan

On ehkä itsestään selvää, että valtiollista kulttuuripolitiikkaa toteuttaa viime kädessä eduskunta valiokuntineen sekä kulloinenkin istuva hallitus ja kulttuuriministeri – ja muutkin ministerit. Tämä on sitä tuttua politiikkaa, niin sanotusti politiikkaa isolla P:llä.

Oman väitöstutkimukseni lähtökohta kuitenkin on siinä, että politiikka ei ilmiönä rajoitu ainoastaan puolueisiin tai poliittikkoihin. Se on olemassa myös julkishallinnon ministeriöiden ja virastojen rakenteissa ja hierarkioissa. Julkisen kulttuuripolitiikan piirissä muodostuu näin ollen vähemmän julkisuutta saavaa politiikkaa pienellä p:llä.¹ Erilaiset valintatilanteet, päätökset sekä viime kädessä intressit ja arvot nimitäin ikään kuin ”piiloutuvat” ja ”koneellistuvat” osaksi hallinnollisen järjestelmän rakenteita. Tätä ilmiötä olen työssäni kutsunut hallinnolliseksi politiikaksi. Yksinkertaisesti laitettuna: kyseisellä käsitteellä pureudun hallinnon ja virkakunnan merkitykseen kulttuuripolitiikan toteutuksessa.

Konkreettisia, tuoreita esimerkkejäkin ilmi-

östä voi mainita: olemme saaneet lukea viime aikoina uutisista esimerkiksi valtiovarainministeriön työryhmän ehdottamista talouskurisäännöistä tuhlaileville poliitikoille² ja vaikkapa sosiaali- ja terveystieteiden vallankäytöstä koronakriisivuosina.³ Kuntapolitiikasta voi mainita Helsingin kaupungin rahoitusjohtajan kaupungin kulisissa operoivana vallankäyttäjänä, ”jota suuri yleisö ei tunne juuri lainkaan”.⁴

Hallinnon ja politiikan rajalinjoissa on toki kyse yhteiskuntatieteiden perusasetelmasta. Kyse on edustuksellisen demokratian eri instituutioiden tehtävien jäsentämisestä. Myös tieteenalajaot heijastavat hallinnon ja politiikan roolijakoa. Hallinnon ja politiikan rajalinjaa onkin vaikea vetää yksiselitteisesti – se on enemmän jatkumo kuin selkeä kahtiajako.

Myös tutkimus osallistuu politiikan ja hallinnon rajankäynteihin. Sektorihallinnon keskeinen asema kulttuuripoliittisen vallan tutkimuksellisessa jäsentymisessä on nimittäin osin tuotettu aiemman tutkimuksen painotuksissa, jotka taas ovat olleet monilta osin kiinni kulttuurihallinnossa.

Päivätyössäni kulttuuripoliittisen tutkimuskeskus Cuporella olen tehnyt jo pitkään tutkimusta päätöksenteon käyttöön, monesti kulttuurihallinnon esittämien tarpeiden perusteella. Väitöstäni ei olisi edes olemassa ilman tätä läheistä yhteistyötä kulttuurihallinnon kanssa. Olen siis itsekkin tutkimusta tehdessäni tasapainoillut ikään kuin kahden maailman rajoilla: päätöksentekoa palvelevan soveltavan tutkimuksen piirissä ja toisaalta yliopistolla, niin sanotusti vapaan akateemisen tutkimuksen parissa.

Tutkimuksen taustakehys

Tällä kaikella haluan sanoa, että julkisen hallinnon analyysit ovat kulttuuripoliittisten prosessien ymmärtämiseksi tärkeitä. Käytännössä poliitikkojen ja ison P:n politiikan pelivara rakentuu tälle pohjalle. Väitöstyössäni tartuin suomalaisen kulttuuripoliittisen kannalta melko keskeiseen aiheeseen – valtion johtaman julkisen kulttuurihallinnon perusteisiin ja toimin-

taan erityisesti 2010-luvulla. Miksi tätä aihetta sitten kannattaa tutkia edelleen? Vaikka muutokset kulttuuripoliitikassa ovat olleet ehkäpä hitaita, on tärkeää aika ajoin tutkia myös tuttuja kohteita, kriittisinkin linssein, ja luoda kuvaa asioiden nykyisestä kehitysvaiheesta. Toisaalta hyödyntämäni julkishallinnon ja politiikan tutkimuksen näkökulmat ovat olleet pohjoismaisessa kulttuuripoliittisen tutkimuksessa vähemmän käytettyjä lähestymistapoja⁵.

Tunnetusti suomalaisen julkisen kulttuuripoliittisen rakentamisen aktiivinen kultakausi sijoittui 1960-luvulta 1990-luvun alkuun, osana hyvinvointivaltioideologiaa. Tällöin luotiin keskeisiä taiteilijan tukeen, taidelaitoksiin, koulutukseen ja kulttuuritoimintaan liittyviä rakenteita ja vastuita, kuten myös lakisääteinen kunnallinen kulttuuritoimi, jotka vieläkin muodostavat kulttuuripoliittikkamme perustan. Tietenkin jo tässäkin on kyse politiikasta, ja sattumanvaraisuuksista: kuka sattui olemaan ministeri, kuka istui missäkin komiteassa, millaisia asioita päätettiin edistää kulloisessakin vaiheessa. Kulttuurihallinnon toteutunut malli rajauksineen on vain yksi mahdollisista vaihtoehdoista, eikä sen tietenkään tarvitse ikuisesti pysyä samanlaisena.

Viime vuosikymmeninä erilaisia poliittisia ideologioita edustavat hallituskokoonpanot eivät ole tuoneet kulttuuripoliittikkaan järjestyttäviä muutoksia. Poliitikot ovat allekirjoittaneet hyvinvointivaltion rakennuskaudella tehdyt ratkaisut. Järjestelmää on paranneltu ja kehitetty sieltä täältä, mutta ison P:n politiikan parissa on oltu melko samoilla linjoilla nykyjärjestelmän ja hallinnon kanssa. Valtion kulttuuribudjettikään ei ole sitten 1990-luvun juuri kasvanut. Sama on todettu Pohjoismaissa ja jopa laajemmin Euroopassa: kulttuurijärjestelmät ovat olleet byrokraattisten järjestelmien suojaamana melko muuttumattomia ja vastustuskykyisiä.

Toisaalta kulttuuripoliittikka on ollut osana 1990-luvulla alkanutta käännoä, jossa yhteiskuntapolitiikka on muuttunut markkinavetoisemmaksi ja taloudellista tehokkuutta korostavaksi. Tämä siirtymä on usein kiteytetty uusliberalismin käsitteen alle. Byrokraattisen hallinnon piti uudistuman ja julkishallinnon

kehittymän tuloksellisemmaksi. Päätösvaltaa tuli hajauttaa. Tuloksia pitäisi pystyä mittaamaan. 2000-luvulla edelleen vahvistunut tulosjohtaminen ja pyrkimys vaikuttavuuteen synnyttivät kulttuuripolitiikkaankin uudenlaisia tavoitteita ja vaihtoehtoisia suunnittelu- ja ohjausstrategioita. Tuloksiin pohjautuvat perustelut ja käytännöt ovat tulleet kiinteäksi osaksi kulttuuripolitiikkaa. EU-jäsenyys muutti myös kulttuuripolitiikassa hallintomalleja ja toimintatapoja. Esiin ovat nousseet myös uudenlaiset yhteistoiminnalliset hallintamallit. Niissä hallinto, kulttuurin tekijät sekä muut yhteiskunnan osapuolet voisivat yhdessä erilaisissa hankkeissa ja verkostoissa edistää kulttuuriasioita. Myös hallinnonalojen yhteistyö kulttuuriasioissa on korostunut.

Mikä mielenkiintoista, näiden kehitysten myötä politiikan nähdään monimutkaistuneen, asiantuntijavaltaistuneen ja päätöksenteon teknokratisoituneen. Kulttuuripolitiikasta on tullut epäpoliittista ja teknistä. Esimerkiksi politiikan tutkimuksessa on pohdittu, onko hallinnon rooli jopa kasvanut.⁶ Uudesta asiasta ei sinänsä ole kyse: ministeriön tehtävänä on jo vuosikymmeniä ollut kulttuuripolitiikassakin sen kokonaisuuden varjelu.⁷ Hallinnossa toiminnan valmistelu ja toimeenpano kantavat yli hallituskausien, budjetit ovat vakiintuneita. Kulttuuriministerin kausi on myös lyhyt suurille uudistuksille. Poliitikon käsi ei lukuisiin linjauksiin ja avustuspäätöksiin millään pysty yltämään. Virkakunnalla on myös hallussaan asiantuntijuus: poliitikot tietävät usein sen mitä virkakunta heille kertoo ja suosittelee.

Strateginen valtio ja hallinnollinen politiikka

Kaiken kaikkiaan meillä on tarvetta tutkimukselle, joka pureutuu empiirisesti valtion kulttuurihallintoon ja hallinnollisen järjestelmän piirissä toteutuviin valinta- ja päätöstilanteisiin. Väitöstutkimukseni pääkäsitteitä, strateginen valtio⁸ ja hallinnollinen politiikka⁹, ei ole tällaisina käytetty kulttuuripolitiikan tutkimuksen parissa Suomessa. Työni otsikolla – kulttuuri-

politiikkaa strategisessa valtiossa – korostan kulttuuripolitiikan ja edellä kuvaamani hallinnollisen politiikan nykyistä valtiollista kehystä. Kulttuurin rahoitus- ja ohjausjärjestelmien kehittäjät ja toimeenpanijat ovat nimittäin itsekkin erilaisten ideologisten ohjaustasojen alaisuudessa. Strateginen valtio hyödyntää kulttuuripolitiikassakin erilaisia ohjaustapoja ja hallintomalleja verrattuna esimerkiksi 1970- ja 1980-lukuun, jolloin säädettiin lakeja ja allokoitiin rahoitusta. Erityisesti strateginen valtio korostaa bisneksestä omaksuttua strategista johtamista, tulosohjausta ja yksituumaista tavoitteenasettelua. Tavoitteena on hajauttamisen jälkeinen paluu valtiokeskeiseen hallintoon. Hallinnon virkakunnalle on annettu suuri rooli strategisessa ja tehokkaassa politiikan kehittämisessä ja toimeenpanossa, toki yhteistoiminnassa useiden osapuolten kanssa. Tutkimuksessani kysynkin: miten strategisen valtion hallinnollinen politiikka ja erilaiset ohjauskeinot ilmenevät nykyisessä kulttuuripolitiikassa?

Tutkimukseni koostuu neljästä artikkelista. Niissä pyrin kartoittamaan keskeisiä 2010-luvun kulttuuripolitiikan kehityskulkuja. Ensimmäisessä tutkin uusien taloudellisten perustelujen ja käytäntöjen levittäytymistä kulttuuripolitiikkaan luovan talouden termistön alla. Toisessa artikkelissa tarkastelin taidepolitiikan uudistusta Taiteen edistämiskeskus -viraston perustamisen myötä. Kolmannessa artikkelissa käsitelen virkakunnan merkitystä tulosohjauksen ja kulttuurihallinnon valtionavustusjärjestelmän toteuttajana. Neljäs artikkelini käsittelee kulttuurin rahoitusta valtionhallinnon kokonaisuudessa, kaikki ministeriöt mukaan lukien. Tässä ylitän siis tavanomaisen tavan katsoa kulttuuripolitiikkaa vain opetus- ja kulttuuriministeriön toteuttamana politiikkana.

Keskeisiä tuloksia

Artikkeleiden tulosten kokoamiseksi olen kirjoittanut työhöni laajan johdannon. Eräs siinä esittämäni keskeinen tulos on luomani tyologisointi, jossa tarkastelen konkreettisia kehityskulkuja, joissa hallinnollista politiikkaa

---

muodostuu: aina hallitusohjelmaprosessista tulosohjauksen kautta erilaisiin hallintaverkostoihin. Tutkimukseni keskeiset, yleisemminkin kiinnostavat tulokset voi tiivistää seuraaviin pääkohtiin.

Ensinnäkin taloudelliset käsitteet, kuten kulutus ja jakelu, ovat olleet osa kulttuuripolitiikan sanastoa jo vuosikymmeniä. Pari vuosikymmentä sitten kulttuuripolitiikan piirissä syntyi uusi käsitejärjestelmä, joka korosti luovuuden ja kulttuurin merkitystä talouskasvulle. Tästä puhutaan luovana taloutena. Sillä tarkoitetaan kulttuurin roolia esimerkiksi matkailun edistämisessä, tuotekehittelyssä tai innovaatioissa. Vähän perässä voimistuivat puheet hyvinvointivaikutuksista. Sillä puolestaan tarkoitetaan, että kulttuuri voisi edistää terveyttä ja hyvinvointia, mielellään todistettavasti. Jälleen ehkäpä vanha teema, mutta uudessa muodossa. Näistä välineellisyyttä ilmaisevista käsitteistä on tullut keskeinen osa kulttuuripolitiikan roolin perustelua erilaisia mitattavia tuloksia korostavassa yhteiskuntapolitiikassa. Toisaalta käsitteet eivät muutu suoraviivaisesti toimenpideohjelmiksi ja hallinnon käytännöiksi, kuten rahoitusmomenteiksi tai osastovastuuksi. Saati mullista kokonaisuutta järjestelmää. Uudet tavoitteet läpäisevät politiikkasektoreiden vastualueita ja näin ollen hämärtävät myös perinteisen kulttuuripolitiikan rajoja. Ne saavat aikaan hallinnollista politiikkaa.

Toiseksi kulttuuripolitiikassakin julkishallinnon kehitysvaiheet ja hallinnolliset trendit sekoittuvat. Esimerkiksi Taiteen edistämiskeskuksen toiminnan osana ovat erilaiset kehittämisohjelmat ja asiantuntijapalvelut. Niissä korostuvat erilaiset strategiselle valtiolle ominaiset hallintamallit: tiedolla johtaminen, verkostot, hankkeet ja strategiatyö.¹⁰ Aiempia malleja ei kuitenkaan ole purettu uusien tieltä. Näin syntyy myös ristiriitaisia toimintatapoja. Nykyinen kulttuurihallinto tasapainottelee uusien verkostomaisten mallien, vaikuttavuuden, tulosohjauksen, strategisten hankkeiden sekä toisaalta vanhojen rakenteiden ja budjettimomenttien viidakossa. Tulosohjaus ja strateginen suunnittelu korostavat virkakunnan aktiivista roolia. Havaitsin, että tällainen saattaa enteillä

vallan keskittymistä. Kansalaisyhteiskuntaa ja taiteen kenttiä pyritään aiempaa tiukemmin ohjaamaan yhteisten tavoitteiden mukaisesti. Kulttuuripolitiikan asteittainen ja tarkoitukseen suunniteltu strategisoituminen saattaa tulla lisäneeaksi virkakunnan valtaa politiikan sisällön ja kriteeristön suhteen. Strategia-ajattelu ja tulosjohtaminen pyrkivät myös kesyttämään erilaisia poliittisia intressejä yhteisen tavoitteenasettelun ja tehokkaan johtamisen tieltä. Tämä näkyy niin yliopistomaailmassa kuin omassa tutkimuksessani esimerkiksi perinteisten taidetoimikuntien vähentyneenä valtana.

Kulttuurin kentät ovat toisaalta hyvin monimuotoinen, jopa mosaiikkimainen kokonaisuus. Ne koostuvat aina yksittäisistä taiteilijoista luovien alojen yritysten kautta kansallisiin taidelaitoksiin. Erilaisia strategioita, lakeja ja rahoitusmalleja on lukuisia. Näin kulttuuripolitiikassa onkin sen tilkkutäkkimäisyyden vuoksi hankalaa tehdä kokonaisuutta koskevia uudistuksia, kuten vaikkapa mainitulla yliopistosektorilla uuden yliopistolain myötä. Totesin, että kulttuuripolitiikassa autonomian perinne on edelleen monin tavoin vahva. Kulttuurihallinnon rakenne ja toimintatavat, esimerkiksi erilaisten asiantuntijaelinten ja toimikuntien hyödyntäminen rahanjaossa, ovat korostaneet jatkuvuutta ja suojanneet kulttuurijärjestelmämme dramaattisilta muutoksilta.

Ensimmäistä kertaa sitten 1990-luvun selvittimme, miten koko valtion rahoitus kulttuurille jakautuu eri taiteenalojen ja kulttuurialojen kesken. Tutkimani valtion kulttuurirahoituksen kokonaisuus on todellisuudessa paljon monimutkaisempi kuin ensiksi luulisi. Tietopohjaa ei ole ollut helposti saatavilla. Pelkästään perinteisen kulttuuripolitiikan alueella kulttuurin budjettirivit muodostavat erittäin monimutkaisen kokonaisuuden, puhumattakaan koko valtiosta. Myös tämä korostaa asiantuntijavaltaa, vaikka sinänsä kansanedustajat rahoituksesta muodollisesti päättävätkin.

Vaikka tietoon perustuva politiikka ja arviointiohjauksen periaate ovat nousseet yhteiskunnan keskiöön, kulttuurin valtion rahoitus ei ole perustunut sinänsä erityisesti vaikuttavuustietoon tai arviointituloksiin. Ennemminkin

kyse on historiallisesti muodostuneista kulttuuripolitiikan käytännöistä, erilaisten kulttuurilaitosten ja -toimijoiden merkityksestä kulttuuripolitiikan kokonaisuudessa ja aktiivisista suhteista hallinnon sekä kulttuurin kenttien välillä. Toisaalta kyse on parlamentaarisen politiikan vähäisestä kiinnostuksesta rahavirtojen uudelleen järjestelyyn. Puheessa korostuvat tulokset, mutta itselleni herää kysymys, miten yhteiskuntapolitiikka todella ohjautuu strategisesti tiedolla johtamisen ja tulosten perusteella?

Lopuksi

Tutkimuksessani luon kuvan strategisen ajattelu- ja menettelytavan syvenemisestä suomalaisessa kulttuuripolitiikassa, joka kilpailustrategisista piirteistään huolimatta nojaa edelleen monin osin hyvinvointivaltiollisiin periaatteisiin. Toivoakseni väitöskirjatyöni tuloksia voi-

daan hyödyntää tulevaisuudessa esimerkiksi kulttuurin julkisen rahoituksen kehittämisessä. Etenkin nyt, kun aiemmin kulttuurin rahoituksen pelastaneet veikkausvoittovarot ovat muutoksen kourissa. Kenties rahoitusvastuita ja niihin liittyviä ohjausjärjestelyitä voidaan pohtia uudelleen niin, että ne ottavat nykyistä paremmin huomioon moninaisia kulttuurisia tarpeita. Uskoisin, että väitöskirjatyöni voi antaa myös kulttuurin parissa toimiville eväitä kulttuurin hallinnollisten prosessien parempaan tuntemukseen ja mahdollisesti jopa niihin vaikuttamiseen. Haluan kuitenkin lopuksi korostaa, että kulttuuripolitiikka ei kuitenkaan ole vain rahan jakamista. Kulttuuripolitiikka on yhteiskunnallisia arvo- ja intressikamppailuja sekä keskustelua siitä, missä menevät kulttuurin ja politiikan rajat. Ketkä ovat mukana ja ketkä jätetään ulkopuolelle? Kenen ääni on kuuluvampi kuin toisten?

Viitattut lähteet

- Bell, D. & Oakley, K. (2015). *Cultural Policy*. 1. painos. Routledge.
- Box, R. C. (2018). Administrative Politics: Context, Roles, and Process. Teoksessa A. Farazmand (toim.), *Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy, and Governance* (s. 1–9). Springer. Living reference work entry: https://doi.org/10.1007/978-3-319-31816-5_1425-1
- Dahlström, C., Peters, B. Guy, Pierre, J. (2011). *Steering from the Centre: Strengthening Political Control in Western Democracies*. University of Toronto Press. <https://doi.org/10.3138/9781442687066>
- Elliott, I. C. (2020). The implementation of a strategic state in a small country setting – the case of the 'Scottish Approach'. *Public Money & Management*, 40(4), 285–293. <https://doi.org/10.1080/09540962.2020.1714206>
- Elomäki, A., Kantola, J., Koivunen, A. & Ylöstalo, H. (2016). Kamppailu tasa-arvosta: tunne, asiantuntijuus ja vastarinta strategisessa valtiossa. *Sosiologia*, 52(4), 377–395. <http://hdl.handle.net/10138/225338>
- Frenander, A. (2022). Nordic research on cultural policy in retrospect: The Nordic Journal of Cultural Policy. Commentary Article. *Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift*, 17(1), 113–124. <https://doi.org/10.18261/nkt.25.1.8>
- Keränen, M. (2014). Onko politiikkaprosessi politiikkaa vai hallintoa? Teoksessa L. Häikiö, ja H. Leino (toim.), *Tulkinnan mahti: johdatus tulkitsevaan politiikka-analyysiin* (s.33–55). Tampere University Press.
- Murto, E. (2016). Power Relationships Between Ministers and Civil Servants. Teoksessa L. Karvonen, H. Paloheimo & T. Raunio, (toim.). *The Changing Balance of Political Power in Finland* (s. 189–208). Santerus Academic Press.
- Mykkänen, J. (2017). Kuka päättää hyvinvointimallin tulevaisuudesta? Teoksessa J. Kananen (toim.), *Kilpailuvallion kyädissä. Suomen hyvinvointimallin tulevaisuus* (s. 97–127). Gaudemus.
- Numminen, J. (2020). *Sivistys-Suomen synty 2. Opetusministeriön kansliapäällikkö muistelee: Kulttuuripolitiikka*. Edita.
- Peters, B. G. (2018). *The Politics of Bureaucracy. An Introduction to Comparative Public Administration* (7. painos). Routledge.

Loppuviitteet

1. Mielenkiintoista keskustelua kulttuuripolitiikan ison P:n ja pienen p:n politiikasta ks. Bell & Oakley 2015.
2. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009151351.html> [haettu 19.10.2023]
3. <https://yle.fi/a/3-11747897> [haettu 19.10.2023]
4. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009084325.html> [haettu 19.10.2023]
5. Tämä koskee erityisesti Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift -journalin artikkeleita vuosilta 1998–2020. Ks. Frenander 2022.
6. Esim. Dahlström, Pierre & Peters 2011; Keränen 2014; Murto 2016; Mykkänen 2017; Peters 2018.
7. Esim. Numminen 2020.
8. Ks. Elliott 2020; Elomäki, Kantola, Koivunen & Ylöstalo 2016.
9. Ks. Box 2018.
10. Ks. <https://www.taike.fi/fi/taike-vaikuttaa>

Kirjoittaja

Olli Jakonen, YTT, erikoistutkija, Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore, olli.jakonen@cupore.fi